

מלקטם זו היא דעת הרמב"ם ז"ל פרק ה הגדה כפי הרמב"ם על
הלכות טומאת מת וכתב שם מהרי"ק ז"ל דרו
הוא דעת הרמב"ם ז"ל כפי שני דבבא בתרא
דלא ס"ל כפי:
הגדה ויגיד לפי ר"ח

ול"ס דלא אמרו אלא כלי דלא אמרו אלא כלי
מחכות בלבד דהיו לעשמי
הרא"ש ז"ל פירשו דר' יוחנן מסיימט ס"ל ללאו
דוקא כלי מחכות ומשמע קלת שדעת הרא"ש כדעת
במת נעשה אב הטומאה כיון כל הכלים ע"כ ולא קאמר נעשה אני אבות ע"ש:

נגדים אינו מחמה טעמה
כמאן מקרא דכחלל חרב
רק מחוס הזכרים ולפי
לדעת הרמב"ם דשוק
הזכרון לאו דלוחי
כמסקנא דטובא דע"ז דל"ז
דלחמ רבא לא חתלו וקוי
סריקו כריז כמ"ס בב"מ
ודלא כריז"י ממילא מוכח
מקרא דוכנסהו נגדיים
דח"י שחר כלים ונגדים
נעשין כטומאה והשאה א"ס
דכנס קושיה רנ"י שהשאה
כתיב וכל אשה יגע בו
הטמא יטמא דהיינו טומאת
ז' וכתוב והכנס הנוגע
יטמא עד הערב לפא"ר
ל"ק בלל דכל אשר יגע היינו
כל הכלים ונגדים יטמא ז'
מאס דנעשין כטומאה רק
הכנס כטומאה דלא שיק
ב"י הלל חרב יטמא עד
הערב . אך כיון דרנב"י
סובר דחזרוני דלוחי
במחוס . בלאו דחזרוני כו'
ממילא לירידה לא חזרוני
חרב ס"ל כחלל חרב ככלי
מחכות וא"כ ל"ל דהא
דכתיב כל אשר יגע היינו
כלים דהא לירידה כל הכלים
חזן כמ"ס שוין לאדם שאין
נעשין כטומאה שנגע בו
וא"כ לא משתכח כחו טומאה
ז' רק דחזרוני ונזה גם
לאדם טמא ז' ואמאי כתיב
והכנס הנוגע כו' וכוונת
לפרש כחו דחזרוני וכלן של
דחזרוני אכל לביעת הרא"ש
דחזרוני לאו דלוחי ווא"כ
כל הכלים ואש"י נגדיים
נעשין כטומאה שנגע בו
וא"כ ממילא ל"ק כלל על
הקרא דכל אשר יגע בו
כטומאה יטמא מאס דנעשין
כטומאה שנגע בו רק והכנס
טעמא יטמא עד הערב .

משנה אחרונה
אבות כמות כמות מחלל
חרב וחרב לאו דוקא אלא
כל הכלים חרב . וזו א"כ
שיעור הרמב"ם והרא"ש
מסיימט . והב"ה כ"י
ראיה מדדדשין לקמן
כלים ואדם . וכלים
מובכסות נגדיים אבות
נגדים נמי נעשו א"כ
ור"ח מולק ואומר דלא
דלחמ חרב כחלל אלא
בכ"י משתק דוקא .
והאריזו כדלוחי
כמ"ס הרא"ש . ומה שכדא
מדברי הרמב"ם בפירושו
דלא ליתמר חרב כחלל
א"כ כחלל הנהו .
כ"כ ב"כ הרא"ש בשם
הר"י . ומאן שהאר"ך
לה מאס הא דפריך
בגמ' דלוי דת ג' ל"ד
כלים הנעשין נגד בני
האיה ניסו להכריז האיה
לאדם הנוגע בן
המיה . ומאי פריך הא
היינו מח"י כלים ואדם
עמאין טומאת שבעה .
לכ"י מוקי מח"י כלים
שבעה בן ובניז קהני
כלים

ישראל
בועז
חזרוני . כיון שנגע שאמק"ס מפסיק . וכ"ס כלים שחזרו ונגעו באותה עתה
בהכ"ח נשאר בהרתן . דל"ק מדלג הטומאה שיהא הרחוק ממנה טמא .
והקדוה זו שחזר . ורק בזה הכ"ח ממעל להטומאה והטומאה חתה הכ"ח
רעוה . או כיון שנוקט הטומאה לתוך הכ"ח והטומאה כולה . להכי כל הכלים
שנגעו באותה עתה בהכ"ח אפי' נגעו כולן עמאין . אף שהכ"ח שנטמא בהמת
אינו רק ראשון (כרמב"ם פ"ח משו"מ ה"ו) וא"ך יהיה הכלי שחזר ונגע בו
אב . אפי"ה כיון שעכ"פ נטמא הכ"ח הראשון . משתלשלת הטומאה על ידו
להכלי שנגע בו ונעשה אב מטעם חיבורין (כלקמן ספ"ט ס"ו ק"ו) ללא משום
שנגע בהכ"ח נטמא הכלי הרחוק . דל"כ הרי אין כ"ח מטמא כלים (ככלים
פ"ח מ"ד) אלא למעט חיבורין שבינין לה כאילו נגע הכלי הרחוק בהמת
עמו . וספ"ר נעשה אב אף שהכ"ח הקרוב לטומאה אינו ראשון . רק בשא
אפי' אלק כלים שהיו זו על גב זו . ובאותה עתה האהיל העליון על הטומאה .
אפי' היה העליון פסוסי כלי עץ . או שאר דשאמק"ס . וגם לא היה רחבו עפ"י .
אפי"ה כיון שיש בהיקפו עפ"י . האדם התחתון טמא טו"ז . אבל כלים שחתה
העליון או אדם אחר שלא נשא את העליון רק האהיל"עליון כולן מהורין (כלקמן
רפ"א ורמב"ם פ"ב משו"מ ה"ה) . עוד נר"ך שדעת שאין טומאה בחיבורין
רק במת עמו . והיינו מדיקין כן מקרא (טו"ז ל"ז ב') אבל בשאר טומאות אין
בין טומאות חיבורין . ואע"ז דהטעם נכילה . או נוגע בוב או במחוס"ס שלו .
הו"ל קודם שפירש הטומאה כהא"ט וממא או כלי שנגע בו (כר"ס כלים ופ"ה
מזכ"ס) עכ"פ אין הנטמא הראשון מטמא אדם וכ"ח . וגם הנטמא השני הוא רק
ראשון לטומאה . משא"כ חיבורין שבתה . כעטמא הראשון שנטמא בעלש כטומאה .
מטמא גם אדם וכ"ח . והנשמה השני (כשאינו כ"ח) הוא אב וטמא טו"ז . ושאר
ליות אב גם לאחר שפירש הטומאה . אבל כשרך ובשאר אה"ס . אין טומאת
חיבורין כלל . אפי' קודם שפירש הטומאה (כלים פ"ח מ"ד) . ואין להביא
רא"ה לרמב"ם ממשמתי . דנקט סתם כלים . משמע ודאי א"כ אינו כ"מ .
י"ל דהרי בל"ע ע"כ הך כללא לאו דוקא הוא . דהרי כ"ח שנטמא במת לכ"ע
אינו רק ראשון . אפי"ה תנא ה"ק יש כלים שדיין כך . וגם איה"ק לרמב"ם
והמרדע היה עבוי שלש עפ"י וימא או האוכר טו"ז והיה סבור ח"ק
והוא היה סבור שטמאיהו להאכר טו"ז מדהאיל עליו המרדע שהיתה
דכלל כל כלי טומאה אולי דמ"ל דכל כלי טומאה במת אינה רק אב . לפיכך שפיר קאמר
שבמת טמא להאוכר שנגע בהמרדע טו"ז . וחס' שם הקשו ע"ז . הרי באת האוכר טמא טו"ז משום חיבורין . דהרי נגע בהמרדע בשעה שהאילה על
הקבר . וא"כ היך טמא בהמרדע טו"ז של האוכר מדהאיל עליו המרדע . ולא חשב שטמאיהו טו"ז מדנגע בהמרדע שהיה בחיבורין עם המת .
וחרו דמשום שחיבורין אין ידוע לכל . להכי טמא לתלות טו"ז שטמאיהו להאוכר . מדהאילה עליו המרדע . וכן לרמב"ם א"ס גם חיבורין אין ידוע לכל .
עכ"פ זה ידוע לכל שכל כלי שנטמא בטומאת מת הוא אב אבות . והאדם שנגע בה הוא אב וטמא טו"ז . א"כ הדרה קו' הוסי' לרובתא . דהיך קשה
לתלות טו"ז שטמאיהו להאוכר משום אבא המרדע . ולא משום שנגע בכלי שנטמא במת . וי"ל דהרמב"ם כר"ס ס"ל שטמאיהו להאוכר באת טו"ז . והיינו
מפני שהיו נגדי האוכר מפסיקין בין המרדע לטו"ז (כחוס' שם ד"ה אמר) מאל האדם הוא שלש חיבורין מהקבר והרי כבר אמרנו לעיל (ס"ו א')
להרמב"ם כל שלש חיבורין טמא רק טו"ז . והטומע לא טמא יפה . וסבר שטמאיהו טו"ז . ולהכי חשב דהיינו ע"כ מדהאיל עליו המרדע . אבל יש
לביא ראה עולמי הרמב"ם לקמן (פ"ו מ"ב) באת שהיה מת בחתו . הנוגע בלד פנימו טמא טו"ז . ולהכי נעש' בלדו החיטון טמא טו"ז . והיינו מהר"ל
לד החיטון כלים שנגעו במת . וע"כ שנגעו בלד החיטון או הפנימי לאחר שהוליו המת מחוכו . דאי בעוד המת בחוכו . נס בנגע בלד החיטון
ודאי דטמא טו"ז . מטעם חיבורין (וכמ"ס ס"ו א') . וכן כ' כל רבותיו שם דבשכר הוליו המת מחוכו מיירי . וגם כל משמעות המטה שם לא משתמע
דמיירי באת מחכות . והיה כלי . ואינו קבוע בקרקע (וע' לקמן פתח האהל ס"ו ב') שזה דוחק גדול לאוקומא למטה דהתם כהלל כוה . וא"כ
הרי חיטון בלד פנימי של אהל אף שאינו ממחכות דיני ככלים שנגעו במת שיש בו דין חרב כחלל לטמא ללד החיטון טו"ז . ורק החזר ונגע בלד החיטון
טמא טו"ז (וע' עוד בפעולות עין פס"ו מ"ב) . וביותר תמוהין דברי הר"ם דבפירקן משנה ב' נקט ואתא כר"מ . דס"ל דרק בכ"מ אמרינן חרב כחלל .
ולקמן (פ"ו מ"ב) כ' דבאת של פשתן מיירי . ואף דב"ז הא דמוקי לה בשל פשתן הוא לאו דוקא לבלל הדעות מיירי שם בכל דבר שנטמא טומאת
הכלים . אפי"ה עכ"פ תמוה הרי לפשתן דס"ל כר"ת כל כלי שאינו של מחכות . אינו נעשה אב אבות כנטמא במת . א"כ אמאי הנוגע בלד החיטון שם
טמא טו"ז . הרי אדם וכלים אמק"ס רק מאה"ס . וגם ממשמתי יש קלת האוכר כרמב"ם מדנקט במשנה א' דקאמר כ"ה שיש . אדם וכו' . ואי נטמא
דרק בכ"מ אמרינן חרב כחלל . ל"ל דנקט ברישא אדם . [אב"ב ע"י מ"ס רבינו זכרון ב"מ" בשם רב"א דהתא לשמעיין תומא דכלים מאלם ודו"ק] לפלוג
וליתמי דידיה כלים נוספיהו בין כלי שפך לכלי מחכות . ואף דו"ל דתנא מילתא דמסיקא בני למינקט . עכ"פ בחר הכי במשנה ב' כלים שנגעו במת
וכו' מדנקט סתמא משמע ודאי דבכל כלים מיירי . דכולם כשנגעו במת נעשים אב אבות . ואי"ה"ק לרמב"ם מדתנן (כלים פ"ח מ"ה) מטה שהיתה
טמא טו"ז . וחיבר לה מזרון . כולה טמא טו"ז . פירשה . המטה טמא טו"ז . והמזרון טמא טו"ז . וכן הרי מד"ס משמע דלפי' ביהמה הנטמא טמאיה
טו"ז מדנסמא במת עלמו . ובכ"ה אמאי פירוש המזרון טמא טו"ז . הרי הו"ל כלים שנגעו במת . אע"כ דרק בכ"מ שנטמא במת נעשה אב
אבות . י"ל דלדבריה מלג נקט ה"ס חתא מטה שנטמא במת וחיבר לו מזרון כולו טמא טו"ז . ש"מ דהתם לא מיירי במטה שנטמא במת . אלא שנטמא
בכלי שנטמא במת : (ג) וק"ע"מ מלקמן (פ"ו מ"ב) דאמרינן ללד החיטון של האהל שהיה המת בחוכו דינו רק כאב . ולהכי הנוגע בו שם טמא רק
טו"ז . וק' אמאי נהי דמיירי שנגע שם לאחר שהוליו המת מחוכו . וכמ"ס כל רבותיו שם . עכ"פ נהוי ללד החיטון כמאיל על ללד פנימי של האהל .
והרי ללד פנימי דידין ליה כלים שנטמא במת דנעשין אב אבות . וחזרוני לעשות אב אבות . ומזרון לעשות אב אבות . ומזרון מאל דך משנה כמאן
מוקמת לה . או כרבותיו דס"ל דרק בכ"מ אמרינן חרב כחלל . שפיר תינה ללד החיטון דלחמי טמא רק טו"ז . מדאיו כמאיל על חרב כחלל . אבל ק'
להו ללד פנימי כלים אבות וכמ"ס (ב) ואי כהר"ב וכרבותיו דשמייה דכלל כלי אמרינן חרב כחלל . שפיר תינה ללד פנימי . ולהכי דינו

תפארת
יבין
ידעו לעיני טומאה כחלל להיות אב אבות ושי' בביקש דעת סי'
ח' (ב) . והוא דקיי"ל חרב כחלל . לאו דוקא שנגע במת . אלא אפי' נטמא
על ידו בטומאת אהל (כחוס' שנה ד"ו א' ד"ה ועל) . וביון שדין הכלי שנטמא
במת . הוא כטומאת המת בעלמו . לפיכך גם לעיני זה דינו כמת בעלמו
שחם הכנים כלי זה שנטמא במת לשום אהל . חזר הכלי ומטמא כל אשר
באהל . דהו"ל כאילו הכנים המת לאהל זה [חוס' מיר ג"ג . וכן כהר"ב
נמילתן פ"א מ"ח] (ג) . וב"כ כלי שנטמא במת מטמא גם לאדם ששאו .
כאילו נשא המת בעלמו [חוס' מולין פ"א ב' ד"ה בנע . ואי"ה"ק לחוס'
מלקמן (פ"ו מ"ח) דמזכירין ג' מחוס' שיטמא האוכר ששאו המרדע שנטמא
מדהאיל על המת . א' שהיה לכל הפחות היקף המרדע עפ"י . ב' שבעשה
ששאה האדם המרדע האהיל המרדע אמת . ג' דא משום גזירה עימאוי האדם
הטמא . ולי"ל טמא ה"ו . הרי בללו כל הנה נטמא האדם המרדע כלי שנטמא
במת . י"ל דלמ"ד חרב כחלל גם לטמא באת . ס"ל דחרב כחלל רק בכ"מ .
משא"כ מרדע . וכן משמע מחוס' [שנה ד"ו א' ד"ה ועל] . ולפי"ז לרמב"ם
ור"י ודעויהו דמ"ל דכל כלי דינו כחלל . פ"כ דמ"ל דמ"ס אמאי במשא' .
אורלם לרמב"ן פרשה חוקת . רק לעיני נגע ומשא אמרינן בכלי חרב
כחלל . אבל עכ"פ אין הכלי מטמא באת . ולהרמב"ם (פ"ה מטמא והאל
רק לעיני נגע אמרינן חרב כחלל . אבל לא לעיני שיטמא באת והאל
[ועברו"ס לקמן פס"ו מ"א ד"ה אקפה ועמ"ס ב"ד בפירושי פ"ח מ"ח .
וכלים פ"ט ס"ו ה' דלענין דוקא ופולה ל"כ אין דינו כחלל וזה ללא כחוס'
[מולין פ"א ב' ד"ה כ' . ולראמב"ו הגזוק"ל בכל גווהא אין לר"ך הוהא
ג' או רק הנטמא במת עלמו . ולא אמרינן חרב כחלל רק לעיני טומאה
שהיה טמא"ז אבל לא שהיה לר"ך הוהא . וכן כהר"ב גם הרמב"ן פרשה
חוקת . וכן ל"ל ראה ברורה מש"ס [מולין פ"א ב' ד"ה] דבבלע עבדת שנטמא
במת . קאמר טובל ואוכל בתרומה . משא"כ הנה בנטמא באת המת
נקט הוה וטמא ועל ודו"ק . אורלם רבעה"ס [מיר ור"ז ב' ד"ה ח"ש] כהר"ב
דמ"ס

תוספות יום טוב אהלות אלו מטמאין פרק ב ר' עובדיה מברטנורה

רובע עצמות . שם פ"ג ח"א
ופ"ג ח"א : רוב בבינו .
בטרות . שם פ"ג ח"א ח"א
ופ"ג ח"א :

אהלוהו רבא

ולא כמנע דלא חזרו ויבאו
למנע כדחזו אינו חזרו
לטומאה . ובכמה סני אלו
מטמאין כמנע ובמשה ואינו
מטמא כהכל והקמי לכו .
וגולל ודוקס הן טיט
שמטמאין כמנע והכל ולא
במשה :

א רובע עצמות מרוב
הבנין או מרוב הבנין .
שיש הרובע נלקח מעצמות
שיש כהן רוב בניו של מת
או רוב בניו שהן מטמאין
כאילו חט"ט שאין כהנאו
רוב בניו או רוב בניו . אבל
אם לא נלקח הרובע מעצמות
שיש כהן רוב בניו או רוב
בניו אינו מטמא הרובע
באלו וכדמתיב בחוספסאה
רובע עצמות מרוב הגויה
בגדול ועצמות רוב האויה
בגדול וחט"ט שאין כהן
רוב בניו מטמאין . רובע עצמות
רוב בניו מטמאין ועצמות
רוב בניו מטמאין .
שאין כהן רוב בניו .
כפי הדין לומר כלאון אחר
בית שמאי אמרו משלמות
משה או משלמה מן הגויה .
וכפי הלל אמרו רובע
עצמות מן הגויה מרוב בניו
או מרוב בניו רוב בניו או
רוב בניו של מת חט"ט
שאין כהן רוב בניו מטמאין .
שמאי אומר ח"ט מטמא אחר .
אמר רבי יהושע יטלוי
לעצמות דבני ודברי יטלוי
כאחד משני שוקים וירך
אחד דברי ג' . כלומר
שהוא שלשה עצמות דבניו
ב"ט והוא מרוב בניו
ובפרקי ירוי ובגדול דברי
ג' . כלומר והוא מרוב
הבנין . ובכמה ויגולגולת
דברי שמאי . כלומר שהוא
משם אחד ורובע ממנו
מטמא כהכל ששארם
ויגולגולת עמון מטמאין
באלו כמה שלם : כמה
הוא רוב בניו ק"ה .
וקמיל דמתיב בחוספסאה
היורת עולה מן המנין .
וחסר שאין בו אלא מאתיים .
ויחרי שיש בו מאתיים ושמתיים
ואחד כולם מטמאין למנין
ק"ה . פירוש חט"ט שבהם
ק"ה הוא רוב בניו מ"ט
לרוב בניו רוב בניו
כבוד כל אדם ויחרי שרובו
לא היו עד ק"ה מ"ט כפי
בבב"ה רובו דכל אדם
והיחרי היחרי של היחרי
הן ככלל המנין ומתערף
לק"ה :

ענין מ"ש בזה בסוף משנה ה פ"ק דכלים : רובע עצמות . כחז
הר"ב רבתי פירשו שהן מועטין מהיות בהן רוב מנין ורוב בניו כו' .
כבר כתבתי בזה במ"ו פ"ק דעדות . ובטעמן של אלו שמטמאין
כחז הרמב"ם לפי שכלל אלו השיעורין ניכר שהן עלם אדם :
ורוב בניו . לשון הר"ב כגון השוקין
והירכים והאלגטים . ובספ"ו דעדות
כתב ג"כ והשדרה . וה"ג בחוספסאה
כמ"ש כבר שם . ומשום כך הגהתי
כן בלשון הר"ב דהכל . ופי' דבריו
דשוקים וירכים וכי' הן הן בניו של
אדם . אבל הרוב הן שתי שוקים וירך
אחד בלבד . וכ"כ בהדיא שם בעדות .
ובספ"ו דזויר מ"ב : במה הוא רוב בניו ק"ה .
ומשני דקמ"ל שא"פ שאותו האדם הוא חסר בחיבריו או יתר

דף מה מיייתי לה . וח"ל רבינא לרבה תנא מנינא אחא לאשמועינן .
בחיבריו אין משגיחין בו אלא על מנין רוב כל אדם . אלא"כ היתה
אלבט

שלמה

ובמשה ובאהל ע"כ . אבל בפ"ק דעדות לא כן פי' רעז"ל ע"כ שראה ששם
תפס פי' הרמב"ם ז"ל אשר שם : רוב בניו ורוב בניו . רוב בניו הניף
או רוב מנין העלמות ע"כ : אמר המלקט הרמב"ם ז"ל פי' דחרייכו ענין רוב
בניו רוב מנין : וכמה הוא רוב בניו ק"ה . החס פ' אלו מומין פרכי'
ותנא מנינא אחי לאשמועי' ומשני דהתיב חסר שאין בו אלא מאתיים פי'
רש"י ז"ל כגון שנצרה חסר בכל יד ובכל גזל חסר שתי אצבעות דהיינו שמנה
אצבעות ובכל אצבע יש ששה עצמות הרי לשמנה אצבעות מ"ח ולא נשתירו אלא
מאתים ע"כ . ויתר שיש בו מאתיים ושמתיים ואחד כולן עולין למנין ק"ה פי'
פי' הרב רבינו גרשון מאור הגולה שיש לו ל"ג יותר ואלו הן שיש לו ד' אצבעות
יחירות ביד ובגלגל שיש בהן כ"ד אצבעים ובסוף ששה עצמות שכלל אצבע יש
כנגדו בורוע עלם אחד היינו כ"ח ושי' לרין ושי' דלתות ומפתח היינו רפ"א
היחרי

מלאכת

אחד ועיין עוד כמה שכתבתי ר"ס דלקמן : רובע עצמות . משמע דסתמא
כב"ה ודלא כב"ש ודלא כשמאי ופלטנתיכו בעדות כס"ק אבל הרמב"ם ז"ל
פי' שם דלר' יהושע לא פליגי ב"ש וכו' אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ע"כ :
ורובע עצמות מרוב הבנין וכו' . פי' דוקא כזה הרובע זה מרוב הבנין
שהוא רוב ממוקם עמו אבל כזה הרובע זה מעצמות חסר ומפורדים שכבר
לא ה' בהם כפי עומאה גם הרובע אין בו עומאה וכדומה לזה אמרו לקמן
בסוף פירקין ומודים שאם ניטל חללים שהוא עמוד כן כ"ל לפרש וז"ע : בפ"י
ר"ע ז"ל רבתי ז"ל פירשו וכו' . אמר המלקט הוא פי' הר"ש ז"ל גם הרמב"ם
ז"ל כך נראה שפירש בחבורו בפ' שני דהלכו' עומאה מת פי' ורפ"ג וכהנ
שם מהיר"ק ז"ל ולפי דקדוק דבריו פה ה"ס דמתני' רובע עצמות שאין בהן
מרוב הבנין ולא מרוב המנין כלומר חט"ט שהוא משאר עצמות מטמא כמנע

ישראל

קמ"ל דלפ"ה מת קרינן ביה . ודיט כמה שלם : (ב) כך פירשתי ע"ד
לדעתו"ש (זויר מט"ב ד"ה ועל חזי . ושם דנכ"ב ד"ה ת"ש) . ונראה לי ראייה
לדבריהם מש"ס (זויר ד"ג ז) דמוקי להי קב שבזויר דלקמא אקתויה .
ובזה יש לי שש מ"ש החס (זויר ד"ג ע"ה) לא נלכדה אלא לר"מ ר"כ שאין בהן
רובע . ופירש"י דנכס"ג חט"ט באלו . ותמורה דברי קמן משנה ערובה
דר"מ או ר"ב ח"א שיהיה רובע . ואי"ל דהא דקאמרה במתניתין דר"מ
ור"ב ח"א רובע ואפ"ה מטמא באלו . היינו ביש רוב מנין וגם רוב בניו .
והא דקאמר החס דר"מ ור"ב חט"ט באלו רק ביש בהן רובע . היינו או
ר"מ או ר"ב . אבל מלבד שזה דוחק גדול לאוקמא שני המקומות . כל א' בנוונא
אחרתא . מלבד זה . כל רבותינו והרמב"ם בכללם לא פירשו ק"ה אלא בין
רוב

תפארת

כל א' אינו מחזיק רובע : (ה) ובכלל בשר כראוי היינו שהבשר מקושר בגיד :
(ט) רובע הקב . והוא כשיעור ו' ביצים . ולא נקט לגו מדכורא מזה הלח :
(י) רוב בניו היינו רוב עצמות הגדולות שהגוף כבשה על ידן בקומתו . והן
השוקיים והירכיים והאלגטות והשדרה . והיו שדרה כבר תמין לה שששהיה
שלימה . ואפי' קטנה משיעור רובע מטמא באלו . אבל רוב בניו
דמנין הכא היינו ב' שוקיים וירך א' [כמכורות דמ"א ח"א] . [ובכר אמרנו שפי'
ח' כ"י מ"ג בס"ד דשוק דמכילתין היינו העלם החרון שמתחבר להפסטה שנקרא
במקום אחר ארבעה הנמכרת עם הנאש] . ורוב מניו היינו ק"ה עצמות .
אפי' הן קטנים כפרקי ידים ותגלים וכדומה . ובכשרוב בניו או רוב מנין
הן עצמות שלימות . מטמאין באלו ח"ט שאין בהן רובע . ובסופא דמתניתין .
מיה הכא מייירי שהן עצמות שבורות . ור"ל שאין בהרובע עצמות שלימות
זה רובע מטמא באלו (ב) : (יא) היינו ב' שוקיים וירך א' שלימות שהן רוב
הרוב מרמ"ח אצבע האדם שנמנו לעיל סוף פ"ק : (יב) ומסכת"ל כנפל :

רוב בניו או רוב מנין רק חסר מכל א' קלה . או דוקא בשמחזיק זה או

זה רובע מטמא באלו (ב) : (יא) היינו ב' שוקיים וירך א' שלימות שהן רוב
הרוב מרמ"ח אצבע האדם שנמנו לעיל סוף פ"ק : (יב) ומסכת"ל כנפל :

אחרונה

לענין יתרה דבאשויס אינם שוין ואמתי מטמא כהכל וז"ל דבגשים אינו שוה
במין . שכן אצבעים אלו ליריס ודלתות לא כמאלא מין זה באצבעים אבל יתר
אצבע דאיכא מין אצבעות בכל אדם חט"ט דהיתר אינו שוה א"ל למעטו
מקומות אלו כיון דלא ידעינן איזו מהן היתר ומיהו בנת' משמע דאשילו
ידעינן איזו מהן היתר כגון אצבע יתרה שאינה נקפדת ע"ג . הוה שאינה
עומדת בשורה עם האצבעות אפ"ה מטמא באלו אם יש בה לפורן וז"ל כיון
דמיו יש ככולם מיקייה מה דכפי' . ובמבואן ז"ל ראייה כמה שמלקו
הפוסקים כו"ד קימן מ"ד כהמה שיש בה שלם כליות ולקחה כהחת מהן
שפסק שם בש"ל כיון שיש שמים כהלבן כשהו והאחרונים נלקחו או דוקא
שהיחריה ניכרת שאינה עומדת בשורה עם השאר והיחריה לקחה הוא דמשכונת
אבל אם שומדת בשוה מן יתרה דהיחריה לקוי דלמא שאינה היחריה ופרשה .
בה לפורן ואינה נקפדת ע"ג . הוה מטמאה באלו חט"ט דהיחריה ניכרת
שהרי אינה נקפדת שאינה עומדת בשורה עם השאר והיחריה לקחה הוא דמשכונת
יתרה ולקוחה מטרף בה כמו בחינן וכן דעת הפ"ח וחס"ט שם ומראה
דאינה ראייה דגבי ערפות גמיות תליא כדלמריקין כן שאין כמות מה ערפה
והלך או איכא שתי כליות שלמות הוי כמות חיה . אבל לענין אבר המטמא
באלו ככל שאר אבר . והא דלקמן מ"ג גבי ערפה ויגולגולת שחברו האזנין
וכן לערפה ההם דשיעורא הוי כדי שינעל מן המי וימות אלתא דמתייה
תליא

משנה

בהיה דיומא לרין למימיה הכי משום דבכרייתא החס פליגי איכא מ"ד הלא
לובמי' ואיכא מ"ד כמלא לובמי' : כמה רוב מניו ק"ה . וכמה חט"ט בנת'
דכמורות איכא דקמ"ל חט"ט שהוא יתר בחיבריו או חסר ח"ן משגיחין בו אלא
על מנין רוב בני אדם חט"ט היתה אצבע שיש בו לפורן או נקפדת ע"ג הוה שפולה
למנין ע"כ . וכן לשון הרמב"ם פ"ב מהמ"מ . והן ר"ל דלענין מילא בשר
רובא דאינטי נמי אינו אלא אם ח"ן בו לפורן או נקפדת . שאם יש בה
לפורן או נקפדת אזלינן בשר דירי' שאם הוא יתר בחיבריו לרין ויתר ממנין
ק"ה . דבנת' אינו כן אלא אשילו יש בה לפורן או נקפדת ח"ל לעולם ויתר
מק"ה . אלא שאם אין בה לפורן ואינה נקפדת ח"ן עולה כחשנין להשלים
למנין ק"ה ואם יש בה לפורן או נקפדת חשיב אבר ותשלום לק"ה . אבל
לענין מילא בשר רובא דאינטי לעולם אזלינן בשר רובא והיינו שבתא חט"ט יש
בה לפורן או נקפדת שפולה למנין דלענין עולה למנין דוקא איכאמר לפורן
או נקפדת ולא לענין מילא בשר רובא . וד"ע דלמרו בנת' שם דבאשויס
יתר מרמ"ח אצבעים ליריס ודלתות וכ"כ הרמב"ם שם . ולפי"ה הא דלמרו
מנינא דמתי' קמ"ל שאין משגיחין על יתר ומסר . ה"ס דמ"ת למימיה דקמ"ל
ח"ט בשה קני בבב"ה אלא תמוס חסר נקפדה והאכא בכלל יתר הוי . ושד
דמתני' ע"כ לא חייבי בשה דהא המטמאין באלו קהיב והיתרות שבהם
אין בהן עומאה אבל כדלמרו בנת' אדם כי ימות באלו דבר השוה בכל אדם .
ולפי' טעם כיון דנשים הוי אינו שוה חט"ט דכל הנשים שוין כ"ש בלגשים

אהלות אלו מטמאין פרק ב

ב רביעית. מ"ח פ"ג מה"ל
פ"ג ה"ג ופ"ד ה"ג: ד"ה
תבוסה. שם פ"ג ה"ג ופ"ד ה"ג:
ר"ע אומר. חולין פ"ג ה"ג:
רביעית. מ"ח שם פ"ג ה"ג:

אליהו ראב

ב דם קטן שיצא כולו
כו'. מיה בתוספתא דם
הקטן שיצא ממנו כולו
וחין זו רביעית ר' עקיבא
אמר כל שחולו וחכמים
אמרו כו'. שר"ג אומר
טומאה כדו וטומאה בעלמא
מש עמוסא א"ש"ם הדם כן
רובע עמאין אף הדם כו'.
שיצא אף ר"ג ג' השבות
לא אם אמרת בעלמא שכן
רובע טמא בלא רובע האמר
בדמ שאינו טמא אלא ברביעית
ד"א כו'. פירוש ר"ע קאבי
לא מעלמות של קטן מבל
הגוף ש"ש"ם שאין כן רובע
עמאין. כך הדם שיצא כולו
א"ש"ם שאין זו רביעית טמא
וקאמרי ליה רבנן לא אם
אמרת בעלמא שכן רובע
טמא בלא רובע וטמא לא כל
שכן האמר בדמ שאינו טמא
אלא ברביעית שאלו אמרו
זו טומאה אלא ברביעית
ולא רובע וכן כו' מ"י לא:

תום' אנשי שם

ב ח"ם ד"ה רביעית
כו' וחי לאו קרא כו'. אמר
הסו"ס כ"כ והורגו לך
למאי דמטמא לבי נבלה
ברביעית. והוא יוכל
לקרוב ולתפוז על בית
דדם השיב כבשר והוא דת
או יסוד אכל לפני דק"ל
דס נבלות אינו מטמא והוא
מ"ש"ם עדות ע"ש א"כ
בשביעות אי לא קרא לא
הי מטמא לדם בית כמו
בדמ נבלות. (אמנ"ה כ"ג):
בא"ד הואיל ונחמיה
בריימו כו'. וכו' בתוספתא
היבאה כר"ם. ופ"מ בשבתי
דס הקטן שיצא כולו ואין
זו רביעית כגון דתתמיז
ע"י חולי והגלי מיהא ומאפי
כע"ז בית רבנן פ"י על
הילקוט. (אמנ"ה): בא"ד
דוקא אהל וכו' מלג
החיר כ"ל. (ג"פ): ד"ה
בבית א"י כו' וקשה כו'
לפ"ד לעולם שיקר דין
רביעית דם י"פ"ה נחמח
בגמ' והודך קרא דעל כל
נפשות אינטיקד לר"ם לרבות
רביעית מב' מיהא ולרבנן
אינטיקד לאודך מלחא לים
קטן שיצא כולו דאפי' אינו
מטמא עד שיהא זו רביעית
והיינו דכתיב כל נפשה
דלע"ג דק"ל כו' ב' של שיצא
כולו אפי' לא מטמא עד
דקריא ביה נפשה היינו
שהא זו רביעית. (ג"פ).
ול"י דכל נפשות מה אינטיקד
לנחמשיק דבין מוהר פ"ט
בגמ' הסו"ס בברכות ד"ט
ע"ז ד"ה מרגלי ודברי
מא"ש"ם שם חמשים ע"פ.

מטמאים: ב רביעית דם. שיצא כולו לאחר מיתה: ורביעית דם
תבוסה. שיצא מקלח רביעית מחיים ומקלח לאחר מיתה. ולקמן
בפ"ג [מ"ה] מפרש לה: תבוסה. לשון מחבוססת דרמ"ך (יחזקאל
טו) ורביעית דם שיצא כולו לאחר מיתה. (דאורייתא*). דכתיב במת
בגמ'. אבל דם תבוסה אינו אלא
מזרבנן. ותי דאורייתא ותי דרבנן:
ממת אחד. ולא מז' מחיים. קסברי
רבנן יש אם למכורת ועל כל נפשות
מת לא יבא (ויקרא כא) נפשה כתיב
חסר: ר"ע אומר משני מתים. הני

רביעית דם י). ורביעית דם תבוסה (י).
ממת אחד (י). רבי עקיבא אומר משני
מתים י). דם קטן שיצא כולו. ר' עקיבא
אומר כל שהוא י). וחב"א רביעית (י).

בית
למה תגן במ"ג פ"ו דגזיר שאין הגזיר מגלה עליו. פליגי הרמב"ם
והראב"ד פ"ג מהט"מ [הלבנה ג]. להראב"ד כתיב לא יבא דוקא
אהל וכו' מגלה הגזיר: ולהרמב"ם קרא להמכחה. כ"כ הכ"מ. ולי
נראה הלאה היא. כדכתיב הר"ב שם משנה ב]: **ממת אחד.**
ולא מז'. כתיב הר"ב קסברי רבנן יש אם למכורת [ע"יין מ"ם
ר"פ ד דכריתות] כו' נפשה כתיב חסר: וקשה דתרי קראי ברביעית

שלמה
דלע"ג דק"ה לא היו רובע דיד' דהא רפ"א היו לו א"ש"ם היו ק"ה רובע וגבי
חסר נמי אלע"ג דמאה ואחד הוא רובע דיד' אפי' לא כתיב רובע אלא ק"ה
דבחר רובע דלוי' דעלמא חולין: ב בפ"י ר"ע ז"ל כ' טמא בדם הקטן
מאחר שיצא כולו א"ש"ם וכו'. ובתוספתא איחא דשלש תשובות השיבו חכמים
לר' עקיבא. ורבינו שיבדי' ז"ל הביא האחרונה שנכבס' דס"ל לרבנן דלי
אפשר

ישראל

רוב מין או ר"ב אפי' אין בן רובע מטמא בזהל. וכן מובאר נמי בתוספתא
דמכילתין (פ"ג). אור"ם לפי דבריו ה"ל יתושב ספיר. דהא דקאמר הכא
דר"מ או ר"ב א"ש"ם רובע היינו כשהעלמות שלימות. והא דקאמר התם דר"מ
או ר"ב א"ש"ם בזהל עד שיהיה בן רובע. היינו בשבצר קלח מכל עלם.
או א"ש"ם בזהל עד שיהיה בן רובע. ואפי' מור מגלה עליו. וכן ב' רבנן (סו"ס
ניזיר מט"ב ד"ה ועל הני קב. וס"ס דנ"ב ד"ה ת"ש): אבגבם הרמב"ם
(פ"ג ממו"מ) ומר"ב הכא. נראה דהא דקאמר תנא הכא דלר"ך רובע היינו
באין כאן ר"ב או ר"מ ממש. אלא קלח עלמות מר"מ וקלח מר"ב. וכפי
הנראה מנר"ך הרמב"ם שיהיה זה או מזה לכה"פ ב' עלמות שמחייבין רובע
ע"י

אחרונה
ולא אהפכט אמאי קרי לרובע מיוחד יותר מרוב צניט. ונראה שזו היא
התשובה שהשיבו לו חכמים בתוספתא אם אמרת בעלמא שכן רובע טמא בלא
רובע כלומר ולא היו רובע שיעור מיוחד ומ"מ סברה ל"פ ל"פ. והאפשר דרובע
זו מיוחד ששה בין בקטן בין בגדול. ורוב בנינו אינו שיעור מיוחד דבקטן
זימנין דהוי פחות מרובע ובגדול הוי יותר. ולשון התוספתא אמר ל"פ מה
עלמות א"ש"ם שאין בן רובע עמאין אף הדם וכו' והגאון מוויילגה מפרש
מה עלמות אם ליקט כל עלמות של גופו של קטן עמאין א"ש"ם שאין בן
רובע. ונראה דהא פשיטא ליה דכל עלמות משהחזין דהא בכללן איבא רוב
מיתו ורוב בניו. וא"ל לא א"ש"ם מה שהשיבו לו שכן רובע עמא דהא ל"פ
מתי הכי קאמר וז"ל כדפי' לבי. ופיר' השיבו לו בתוספתא שמי תשובות
אחרות אם אמרת בעלמא שמיטע עלמות עמא ופליג כשעורה עמא האמר
בדם שאינו אלא ברביעית. דכר אמר אם אמרת בעלמא שמיטע שכולן
לפניך האמר בדם שאנו ומתים אם נהיינו עד פה ב"ש סבור ע"כ שכן
לדקדק אמאי לא מייטי' ר"ע מנפל בלא נהיינו עלמותו ואין זו כוונת בשר
עמא. וזהו אין לחכמים אלא תשובה אחת שכלו לפיך: ודח"א רביעית.
פ"י

ואי לא קרא דמת בגמ' היא דמדת המקרא כ"ע ולא הוה אמרי' אורחא דק"ה נפשות
הוא' בלא אלא למי' כשהדרינן שם דם חסוד כבשר דק דלי לאו קרא היינו מטמאין את
לאסר' קמא אכל למאי דק"ל דם נבלות עוהר א"כ אף שהחורס רבתי' לדם שיעור יתא
מחלב נק"ו בח"י בפס"י: ב"ב ר"ה ר"ע ס' כ"ש עמא כו'. לא כוונתו דבגמ' רוב
בדם שיעור רביעית הוא משום החלת בריותו של קטן ח"ן זו פתח מרגיבות ומאי
מתי שיצא כולו אה אין זו השיעור. (ל' מ):

מטמאים: ב רביעית דם. שיצא כולו לאחר מיתה: ורביעית דם
תבוסה. שיצא מקלח רביעית מחיים ומקלח לאחר מיתה. ולקמן
בפ"ג [מ"ה] מפרש לה: תבוסה. לשון מחבוססת דרמ"ך (יחזקאל
טו) ורביעית דם שיצא כולו לאחר מיתה. (דאורייתא*). דכתיב במת
בגמ'. אבל דם תבוסה אינו אלא
מזרבנן. ותי דאורייתא ותי דרבנן:
ממת אחד. ולא מז' מחיים. קסברי
רבנן יש אם למכורת ועל כל נפשות
מת לא יבא (ויקרא כא) נפשה כתיב
חסר: ר"ע אומר משני מתים. הני
רביעית ממה זה ותי רביעית ממת אחר
מטמא בזהל. דסברי יש
אם למקרא. נפשות מת. משמע ב' נפשות ושיעור א'. מדלח קאמר
נפשות מתים. ואין הלכה כר"ע: ר"ע אומר בל שהוא. כשם
שטמא בעלמות רוב מין ורוב בניו א"ש"ם שאין זו רובע הקב שהוא
שיעור המיוחד לעלמות. כך טמא בדם הקטן שיצא כולו א"ש"ם שאין
זו רביעית שהוא שיעור המיוחד לדם: וחב"א רביעית. אם אמרת
(*) דר"ו דאורייתא הוא דכתיב במת בגמ' האדם כהנש' אכל וכו'

מלאכת
אנרים ע"כ אכל רש"י ז"ל כתב ובאשה יש שני יצרים ותי לתות ומפתח
וכ"ד עלמות שבגמ' אלעזר הרי רש"י ורנב"ש הוהתירם לא ידענא היכי
מחרמי דודאי ח"ן בכל אלעזר אלא ששה עלמות סך הכל לא שורס ולא ע"פ ע"כ.
ותוס' חילוניות כתבו ור"י אומר דרש"י ז"ל לא דק סברי אותן אנרים שבאשה
אינם מטמאין בזהל ונס רש"י ז"ל לא כוון החשבון ע"כ מ"מ שמע' מינה

תפארת

ספ"ק אין קב"ה. אלא קמ"ל דאפי' היה הגוף חסר או יתיר הצברים אפי'
לא סגי בפחות. וא"ל יותר מקב"ה עלמות. וכל המטיין במשנתו זו
מטמאין בזמנא משא' וזהל. חוץ מהתירוד רקב שאמ"ט רק בזמנא
ואהל ולא בזמנא מדא"ל שיגע בכל הפירודין ביחד. וגם בזהל לא מטמא
אם לא יאהל על כל התירוד ביחד. אף דבשאר השיעורין המטויין. כל
שהשיעור גוף א'. כגון כוית בשר ממת וכדומה סגי בשההייל על מקלח
השיעור: (יד) שיצא כולו לאחר מיתה טמא מדאורייתא: (טו) תבוסה
הוא לשון תערוכות. ור"ל שז' דם מהגוף בשעה מיתה. מקלח רביעית
מחיים והשאר לאחר מיתה. וזה טמא רק מד"ם [קמן פ"ג מ"ה] ונקט
הלא הכא החלה רביעית דם דאורייתא. והדר נקט כך דטומאתו רק מד"ם:
(א' עמא: יז) דס"ל דאפי' היה הרביעית מב' מהים עמא. ובזרם תבוסה משכ"ל
שיצא מכל אחד הני רביעית מקלחו מחיים. ומקלחו לאחר מיתה.
ופלוגניהו. היינו מדכתיב בטומאת דם נפשות מת. חסר וי"ו במלת נפשה.
לרבנן יש אם למכורת. כדכתיב נפשה. דהיינו נפש א' ולר"ע
יש אם למקרא. והרי קרינ נפשות. ומיעוט נפשות שנים [כשהדרינן דד"ה].
מיהו נ"ל דגם לר"ע דכל שיהיה מב' גם ר"ע מודה דלמ"ט. והא דפליגי
נס בתבוסה. היינו משום דכל דחייבין רבנן ענין דאורייתא חייבין (ע"יין ד"ה
ג"פ): (יח) דמדמינן דם לעלמות. מה עלמות כשהן כולן יחד. ה"ל
שיעור האמור בן. דהיינו רובע. אף דם כשהוא כולו. ה"ל שיעור האמור
בו דהיינו רביעית: (יח) דמה לעלמות שכן רובע טמא אף שאינן

הליא וממילא דנבחה מיפרפה נה ועיין בתוספות חולין דף ת"ז:
ב רביעית דם. מ"ש חו"ט בגמ' האוס' דסנהדרין דלי לאו קרא לא
הוה מטמאין לדם דאין גזנז מחליף בעיני פ"כ. הסקנת הסו"ס שם אינו
ל' אלא דם אינו כנשך דכתיב השמע בפרק כל טעם וע"ש: כזבת אחד. פי'
ס"ל בגמ' כתיב. ולבי' כתב רביעית דם י"פ"ה מנחת בגמ'. והקבו הסו"ס'
מתי קראו ברביעית דם למה לי. ויש לישב לפי מ"ש ההוס' לעיל מיניה
בסנהדרין דף ד' דאישטרין קרא בדם לעומתה דמכבדא לא הוי מטמאין
משום דגזנז מחליף או משום דלא חשיב כבשר. והש"ה לריבי מתי קראי
הגונע במת בגמ' דמנחה נמנע. ועל כל נפשות מת לא יבא לעומתה כבשר
דנראה היינו אהל כדאמר במת' ניזר דף ת"ז. וחי כתיב מגע לא הוה י"פ"ה
מיהא לאהל דחמיר. ואי כתיב אהל ה"ה דנחמקא לגול לא שייך מגע שאינו
כגוף אחד וטובע בקטנו אינו כטובע בקמ"ל דאשכחון הוי חסוד כדלקמן
פ"ג מ"ג ומיהו נראה דהא דאהל חמיר אינו ענין לכאן דלי יבא לעומתה כבשר
אין לתקן בין מגע לאהל: ר"ע אומר כל שהוא. פי' הר"ב כשם שמימה
בעלמות רוב בנינו א"ש"ם שאין בן רובע שהוא שיעור המיוחד לעלמות וכו'.

ואי לא קרא דמת בגמ' היא דמדת המקרא כ"ע ולא הוה אמרי' אורחא דק"ה נפשות
הוא' בלא אלא למי' כשהדרינן שם דם חסוד כבשר דק דלי לאו קרא היינו מטמאין את
לאסר' קמא אכל למאי דק"ל דם נבלות עוהר א"כ אף שהחורס רבתי' לדם שיעור יתא
מחלב נק"ו בח"י בפס"י: ב"ב ר"ה ר"ע ס' כ"ש עמא כו'. לא כוונתו דבגמ' רוב
בדם שיעור רביעית הוא משום החלת בריותו של קטן ח"ן זו פתח מרגיבות ומאי
מתי שיצא כולו אה אין זו השיעור. (ל' מ):

אהלות אלו מטמאין פרק ב

קנר

במלוא מקדה . מלא רוח הנקב שוקצין במלע : כדי שינטל מן החי וימות . ושיערו חכמים בחסרון כסלע : בקמן של רופאים . במלע קמן שהרופאים פותחים בו הנעעים : בגדול של לשכה . ושיערו חכמים שהוא נקב כפודיון : ד הגולל . אכן גדולה ורחבה סוחתים זה פי הקבר מלמעלה .

בפ"ג דחולין : כדי שינטל טו' . כתב הר"ב ושיערו חכמים בחסרון כסלע . בר"פ ועל אלו מומין [דף ל"ג] הר"ם . ובפרק אלו מטרפות ד"ג בגמ' שאם ימתח החוט המקיפו יהיה בלחכו טפח [פ"ג] וגמלאח למד שהסלע הוא שלש בטפח על השרש שכל שיש בהיקפו טפח יש

מלשון וגללו את האבן (בראשית כט) : והדופק . שתי אבנים גדולות אחת מלד זה . ואחת מלד זה שהגולל נשען עליהן : מטמאין במגע ובאחל . דכתיב (נמדבר יט) והטגע בעלם או בחלל

בזבובו שלש ממנו וכדתן במשנה ח פרק יז דכלים ומדהר"ב לא כתב בפ' אלו טריפות דחסרון בגלגולת כסלע הוי טריפה . ש"מ דס"ל כפי ר"ת בפ' אלו טריפות דף מב דחסרון גלגולת הוי עס הקרוס ובהמה מיטרפא בבקיבת הקרוס לחודה . אבל ארס דליח ליה

אומרים במלוא מקדה (א) ובית הלל אומרים **כדי שינטל מן החי וימות** (ב) . באיזה מקדה אמרו . בקמן של רופאים (ג) . דברי ר' מאיר . והביא בגדול של לשכה (ד) : ד הגולל (ה) והדופק (ו) . מטמאין במגע ובאחל (ז) . ואינן

מזלח צני חסרון גלגולת עם נקיבת הקרוס והקשו עליו . ורוב הפוסקים הסכימו דחסרון גלגולת כסלע בלא (*) נקב הקרוס נמי מיטרפו ארס ובהמה : באיזה מקדה אמרו . וכן עוד פליגי תנאי אליבא דב"ש במ"ד פ"ה דתרומות . ועיין בר"ש פ"ג דפאה : בקמן של רופאים . וסלע דב"ה זוטרי ממש והו"ו ב"ש לחומרא . דהא לא תני לה במס' עדיות גבי קולי ב"ש וחומרי ב"ה . גמ' פ"ו דבכורות דף לח : בגדול של לשכה . כתב הר"ב ושיערו חכמים . במשנה יב פ"ו דכלים . וע"ש : ד הגולל והדופק . פי' הר"ב הגולל אכן גדולה כו' . והדופק שתי אבנים טו' שהגולל נשען עליהן טו' . כ"פ ר"ס . מדרשין להו לקמן מוכל אשר יגע על פני השדה . ולפירש"י [שכתב הר"ב במ"ג פ"ו דחולין] גדולל כסוי ארון . ודופק הארון עמו . הלא ארון אינו על פני השדה . ואומר הר"ר דוד ממירנבורג . כי פירש"י לרבות גולל ודופק שפירש דלא מרבינן מעל פני השדה דמטמא אלא כשפירש . אבל בעוד שהוא עמון הוא בטל אגב קרקע . והקשה ר"י על פיר"ת דתניא בהוספתא דאהלות כו' חוס' פ"ק דכחובות דף ד . ולקמן אכתוב דעת הרמב"ם כפירש"י . ושאלף כשהוא עמון הוא מטמא : **מטמאין במגע ובאחל** .

מזלח צני חסרון גלגולת עם נקיבת הקרוס והקשו עליו . ורוב הפוסקים הסכימו דחסרון גלגולת כסלע בלא (*) נקב הקרוס נמי מיטרפו ארס ובהמה : באיזה מקדה אמרו . וכן עוד פליגי תנאי אליבא דב"ש במ"ד פ"ה דתרומות . ועיין בר"ש פ"ג דפאה : בקמן של רופאים . וסלע דב"ה זוטרי ממש והו"ו ב"ש לחומרא . דהא לא תני לה במס' עדיות גבי קולי ב"ש וחומרי ב"ה . גמ' פ"ו דבכורות דף לח : בגדול של לשכה . כתב הר"ב ושיערו חכמים . במשנה יב פ"ו דכלים . וע"ש : ד הגולל והדופק . פי' הר"ב הגולל אכן גדולה כו' . והדופק שתי אבנים טו' שהגולל נשען עליהן טו' . כ"פ ר"ס . מדרשין להו לקמן מוכל אשר יגע על פני השדה . ולפירש"י [שכתב הר"ב במ"ג פ"ו דחולין] גדולל כסוי ארון . ודופק הארון עמו . הלא ארון אינו על פני השדה . ואומר הר"ר דוד ממירנבורג . כי פירש"י לרבות גולל ודופק שפירש דלא מרבינן מעל פני השדה דמטמא אלא כשפירש . אבל בעוד שהוא עמון הוא בטל אגב קרקע . והקשה ר"י על פיר"ת דתניא בהוספתא דאהלות כו' חוס' פ"ק דכחובות דף ד . ולקמן אכתוב דעת הרמב"ם כפירש"י . ושאלף כשהוא עמון הוא מטמא : **מטמאין במגע ובאחל** .

שלמה (א) * במ"ג טעיק נקיפס . ואינן

מלאכת כדי שינטל וכו' . וכתב חוס' ז"ל בר"פ על אלו מומין כמלא מקדה נמי ימות לב"ש מדקאמר בפ"ק דעירובין ובפ' אלו טריפות וכן לפרשה ומשמע דאחריויהו קאי אשדה ואגלגולת מדקאמר התם חרי חומרי דסתין אהדרי כון שדה וגלגולת אלא ב"ה אהו למימר דשיעור דמלא מקדה הוי טפי מכדי שינטל מן החי לדידהו ע"כ ואפי' לפי פ"ו ר"ת ז"ל דמס' דלא קאי וכן לפרשה אגלגולת מדלא פריך וכו' מ"מ לפירוש נמי נריך לומר כן דבשיעורא דב"ש מייית לב"ש כמו לב"ה בשיעורא לדידהו ע"כ ז"ל . והביא כל פסול זה הר"ם ז"ל ועוד יותר ע"ש : ורובם אומרים בגדול של לשכה . שהוא כסלע כדתן פי"ז דמסכת כלים ואי קשיא א"כ ב"ש וכו' אמרו דבר אחד

יבין תפארת רק כשן בקבר (מיר י"ב א) : ל"ג) כעוזי מקדה בארער בל"א ושיעור זה היה מקובל להם הלממ"ס ככל השיעורין (וסכה ד"ו א) ופליגי בה לקמן . באיזה מקדה נאמר : (לד) הוא כרוחב סלע . שהוא מעט פתוח משלים טפח [שש"ך י"ד י"ב א' סק"ה] וכל טפח הוא ד' גודלין נמלא רוחב סלע הוא מעט פתוח מרוחב גודל וטלס . [ונ"ל דע"כ הוא ספי מוכח גודל ורביעי . והא דלא נקמו ב"ה השיעור כסלע . מדשיעורו המבור טפי . ג"ל ד"ה מדנפי לאשמעין דהו נמי השיעור לפרישות שא"ט ח' [וסי' חוס' חלון תנ"ך] : (לד) והיה המטת (מ"ג) (לד) שהשתמט בו בעורה . והיה מונח בהשכה מיוחדת והיה רחבו כפודיון . והוא מושבם של נחושת שרחבו קלח טפי משלע כסף [ועמ"ס נס"ד כלים פי"ו סי' ק"א] מיהו לכ"ע שיעורא דב"ש גדול מדב"ה (י) : (לז) גלל הוא תרגומו של שיש . שהיו רגילין לעשות כסוי לארון משיש . ועל שם זה קראו לכל כסוי של קבר בשם גולל [ע"י רש"י מרא ס' וכל גולל אמ"ס רק בשלל היה הכסוי או הקבר פתוח בשיעור ד' טפחים . ונקראין כך מדקן דוחקין ודוסקין המת סביב [ע"י רש"י שם ק"ב ב'] : (מ) אפי' לאחר שפירשו מהמת (כ"ש"י עירובין ט"ו א) [ס"א] משנה

ישראל מוה' ברוך יצחק של"ס א"ה שיר נמי מת עובד כוכבים דמטמא במגע ומשא ולא באהל (מ) וא"ת הרי בלתי ספק הכלי הוא דק ומחודד כדי לפתוח בו מכה . וא"כ יהיה מקולי ב"ש וחומרי ב"ה . דהרי לב"ה רחבו כסלע . ולמה לא תני לה בעדיות (רפ"ד) . י"ל דכלי הוא רחב למעלה במקום אחיזה קלה טפי מרוחב שליש ספח . ובארתו ל"ד מטערי ב"ש . א"כ י"ל דמדקאמרו ב"ה כדי שינטל ממי וימות מוכח דכל אחשיל ביה מדרשא לענין טריפה איתשל דהו"ו ב"ש לחומרא (כחולין י"ב ב') אף דבשדרה ע"כ ז"ל איסכא דכד איתשל בי מדרשא לענין טומאה אחשיל : (י) והא דנקט פלוגתיהו אליבא דב"ש בדמקום ב"ה אינה משנה (כגי'ה י"א ב') . י"ל דממשמע בש"ס (בכורות י"א א') דלוי ב"ש לב"ה רק מהשו . ולפיכך מדשיעור ב"ה אין מבורר כל כך בשיעורא דב"ש . להכי מפרשי רבנן שיעור המבורר דנקטי ב"ש . וממילא נדע דשיעורא דב"ה הוא מעט פתוח מוה [רב"א] : (יא) וכן מוכח בדור

דעשרות מ"ה : ד הגולל והדופק . פי' הר"ב הגולל הוא כסוי הקבר וכן משמע ר"ס הר"ם והר"ם כ"כ אלא שהוספו וכתבו שמועין אותה מלכס לסימן וסותמתנה פי' הקבר ורש"י מפרש שסותמתנה ב"ה פי' הארון . וכן ק"י דין ק' נריך ל"ג לב"ה לי אשר יגע דמלא בקבר נפקא דהא כל טרף הקבר הויסוי והדפנות כגלל קבר הוא . וסו"ס כתב דלכ"ה הוי כגלל קבר ולא כ"ה ואינו יודע עספס חלק . וי"ל שמשמע זה לקח לו הכתמים במטו ספ"ב מהמ"ט ע"ה אחרת ביה שסמם קבר דקרא הוא קרקע עולם או קבר בנין המתובר לקרקע . אבל על שאינו מתובר המתובר ככלים או כבבנים אין זה קבר והוא גולל ודופק דמתני' ומשמע לו מדחכבי אשר יגע על פני השדה היינו שאינו מתובר ומתנו ע"פ השדה דאילו המתובר אי עדה עמיה . ולשון גולל משמע חלוס המתמטל כמו וגללו את האבן . ומה שכתב שומאחל גולל ודופק מד"ס המוס שאינו מפורש בקרא לר"ם או לר' ושמאל הלכתא הוי קרי ליה ד"ס כשעמו גבי קידושי כסף ובכתיב דוכמי ויש לו עוד ראייה למילוק זה מהא דלמך בכריתות דף ק"ט דכך תורה אלא שיש בו טפח מולך כפי השומאחל ושאין בו טפח אינו מולך וגזרו י"ט בו אבו אין בו ונדחק הסוס' ע"כ ל"ל ה"ה שיש בו טפח מולך כראש הארון פתוח ל"ל א"כ יש

ב"ה ע"ה וסו"ס כ"כ אלא שהוספו וכתבו שמועין אותה מלכס לסימן וסותמתנה פי' הקבר ורש"י מפרש שסותמתנה ב"ה פי' הארון . וכן ק"י דין ק' נריך ל"ג לב"ה לי אשר יגע דמלא בקבר נפקא דהא כל טרף הקבר הויסוי והדפנות כגלל קבר הוא . וסו"ס כתב דלכ"ה הוי כגלל קבר ולא כ"ה ואינו יודע עספס חלק . וי"ל שמשמע זה לקח לו הכתמים במטו ספ"ב מהמ"ט ע"ה אחרת ביה שסמם קבר דקרא הוא קרקע עולם או קבר בנין המתובר לקרקע . אבל על שאינו מתובר המתובר ככלים או כבבנים אין זה קבר והוא גולל ודופק דמתני' ומשמע לו מדחכבי אשר יגע על פני השדה היינו שאינו מתובר ומתנו ע"פ השדה דאילו המתובר אי עדה עמיה . ולשון גולל משמע חלוס המתמטל כמו וגללו את האבן . ומה שכתב שומאחל גולל ודופק מד"ס המוס שאינו מפורש בקרא לר"ם או לר' ושמאל הלכתא הוי קרי ליה ד"ס כשעמו גבי קידושי כסף ובכתיב דוכמי ויש לו עוד ראייה למילוק זה מהא דלמך בכריתות דף ק"ט דכך תורה אלא שיש בו טפח מולך כפי השומאחל ושאין בו טפח אינו מולך וגזרו י"ט בו אבו אין בו ונדחק הסוס' ע"כ ל"ל ה"ה שיש בו טפח מולך כראש הארון פתוח ל"ל א"כ יש

שינטל מן החי . ימות טו' דמיר ל"ג מיי טס ט"ה ס"ה חמישה ט"ה ופ"ה ט"ה ט"ה : במ"ה טקדה . בטורות לה : ד הגולל . חולין קבר בייחוד כ"ס ר"ס . ט"ה קנר : ד"ס ט"ה . ט"ה ט"ה ט"ה ט"ה ופ"ה ט"ה :

אלויהו רבא באיזה מקדה אמרו טו' . וכל קשיא הא דפליגי תנאי אליבא דב"ש . דהא איתמר עלה בגמ' וקרוינן דברי אלו לפיט דכדרי אלו . והשפא הוילי וביס לא הוי כפי שיעורא כהדא . וביס קיהי שיעורא כמלא מקדה . קא ממלי ר"מ ורבנן בשיעורא דיבס כ"ס דלחיה מקדה אמר ומינה נשמע ל"ה דהא קרוינן דברי ב"ה דכרי כ"ס : ד הגולל והדופק מטמאין במגע ובאחל . טומאה אהל גדולל לא נפקא לן מירי דהא הגולל לא מטמא אלא בקבר סתום כדתיבא בהוספתא סוף פ"ב שתי אבנים גדולות של ארבעה ארבעה טפחים שעשאן גולל לקבר המהיל ט"ג שיהיה טמא מלא א' מהן המהיל ט"ג שיהי סבור מפני שיש לטומאה דרך שתא . ש. שיעין מינה דרי איהו ד' טפחים כשי"ה יעלם הטומאה הו לא מטמא באלל בשום גולל אלא בקבר סתום והא דמטמא באלל ובקבר סתום גולל לתמי מייבני ליה חיוסין ליה משום מה הוא דמטמא דהא מהילי ט"ג קבר סתום דמטמא כל סביביו באלל . וגולל הוילא חוק לקבר לא מטמא כלל כדתן במהילתין (פרק ט"ו ח) ועוד ה"ה ה"ה רבי אליעזר אומר גולל מטמא במשא אם מטמא באלל כמטע לא יטמא במשא המבורר א"ל רבי יאשיה מוכיח טומאה אהל

תוספות אנשי שם ה"ה ר"ה כדי שינטל כו' ורוב הפוסקים כו' . ומ"ס בגמ' וכן : ונתייבש אגלגולת נמי קאי . וה"ה תנאי חלמרי ב"ה כדי שינטל כו' ל"ג שיש מייית בשיעורא דידו ועוד מאי קמ"ל רב יאשיה דקאמר וכן לפרשות לענין גלגולת כיון דתיית בה וי"ל דרגילות הוא למות ע"י טעיה בחסרון מועט מעי' קרייה חולין . (חוס' בעירובין ט"ז וכל טומא דכרייה דבשיעור מיהא ל"ס ותקויהו ס"ל דבקיבה הוא כמלא מקדה ונתייבש נכסלע אהל פליגי בלחיי שיעור מיהא בענין דחסרון כמה לטער מכוונתא דב"ה משערין בשיעור גיטול החיות דכ"ד נעילה ור"ס משערין כשיעור מיהא דקרייה אהל מ"ל כהוס' בבכורות (א"ל במ"ס) משמע דב"ס ובי' פליגי כמה הוא שיעור מיהא (מ"ר כה"י) : באיזה מקדה כו' ברפ"ס דפאה . וע' שם :

בועז מוה' ברוך יצחק של"ס א"ה שיר נמי מת עובד כוכבים דמטמא במגע ומשא ולא באהל (מ) וא"ת הרי בלתי ספק הכלי הוא דק ומחודד כדי לפתוח בו מכה . וא"כ יהיה מקולי ב"ש וחומרי ב"ה . דהרי לב"ה רחבו כסלע . ולמה לא תני לה בעדיות (רפ"ד) . י"ל דכלי הוא רחב למעלה במקום אחיזה קלה טפי מרוחב שליש ספח . ובארתו ל"ד מטערי ב"ש . א"כ י"ל דמדקאמרו ב"ה כדי שינטל ממי וימות מוכח דכל אחשיל ביה מדרשא לענין טריפה איתשל דהו"ו ב"ש לחומרא (כחולין י"ב ב') אף דבשדרה ע"כ ז"ל איסכא דכד איתשל בי מדרשא לענין טומאה אחשיל : (י) והא דנקט פלוגתיהו אליבא דב"ש בדמקום ב"ה אינה משנה (כגי'ה י"א ב') . י"ל דממשמע בש"ס (בכורות י"א א') דלוי ב"ש לב"ה רק מהשו . ולפיכך מדשיעור ב"ה אין מבורר כל כך בשיעורא דב"ש . להכי מפרשי רבנן שיעור המבורר דנקטי ב"ש . וממילא נדע דשיעורא דב"ה הוא מעט פתוח מוה [רב"א] : (יא) וכן מוכח בדור

אהלות אלו מטמאין פרק ב ר' עובדיה מברטנורה

ה אלו שאם חסרו . פי' פי' מטמאין אלו :

חלופי גרסאות

ד יש תחתיהו נליג ודני יש שם תחתיהו איזהו נליג ודני איזהו רוא :

תוספות חדשה

שנה ד [בת"ש ר"ה] מטמאין כו' וקפיה להרמב"ם . ועיין במעורר פי' מהפ"ט ה"י ע"ז . גם נכ"מ ס :

אליהו רבא

כו' שהמחיל על המת כסוכה עמא משום קבר סמוך והמטיב סכור אמר רבי שמעון וכו' הגזון אם סוכה שיש לה פתח ה"ס הוסיף פי' ואם עומד שאין לה פתח זכו בגולל עומד פי' דסוכה שאין לה פתח והיא הקבר סמוך זכו בגולל עומד שמתו משום קבר סמוך שאין לו פתח לנפול דרך שם העומה וכשם ש"ס מטמא בשאר גוולל במתה ק' מטמא בגוולל במתה . אלא דגולל מאוס קבר סמוך הוא דמטמא בזהל דמחיל ע"פ קבר סמוך . ואם יש לה פתח ה"ס הוסיף אלא גולל דקפיה משום מנע דכל גולל שכנגד הקבר עומה במנע ואפילו פירש בגולל מן המת : ר"א אומר מטמאין במת . פירש בחסותה במחיל בפני ר"א ורנן :

ואינן מטמאין במשא . כ' הר"ב דכתיב' והטעם במת וכו' או בקבר כו' . כ"כ הרמב"ם אבל הוא מפרש גולל ודופק כפירש"י . וז"ל הגולל הוא הכסוי אשר יכסו בו המתים יהיה מחבן או מעץ או מזולת זה . ודופק הוא לדדי הקברות אשר עליהן יהיה הכסוי . יהיה ג"כ מעץ או מחבן או זולתו ואולם היות הגולל והדופק מטמאין במגע . הנה זה לשון התורה (**) וכל טעם בעצם וגו' . או בקבר . ועם דין הקבר קדין המת כמו שהמת עלמו מטמא במגע ובחלה . כך הקבר בכלל עליו והיקפו [מלאחי דגרהה כסויו ולדיו] מטמא במגע ובחלה ילא יטמא במשא . לפי שטומאת משא במת עלמו אמנם הוא מקי' [מנבילה] כמו שביארנו [בס"פ שלמעלה מזה] ע"כ . ואילו לפי הר"ב שכתב כפיר"ת דגולל ודופק אינם הארון עלמו ליכא למשמע להו מאו בקבר . ועוד תמיהני דר"כ למאי לא תיריד הר"ב דו לקרא דוכל אשר יגע על פני השדה . דמשמע משום מנע וכו' . הא בכה קרא נמי לא כתיב אלא והגוע . ומיהו הדרשה לרבות גולל ודופק מאשר יגע על פני השדה מלאו לר"ע דריש הכי בפ"ד דחולין דף עב . ור' ישמעאל שנחלק עליו ודריש ליה להוליא עובר במשי אשה לדידה גולל ודופק הלכתא גמירי לה . וקפיה להרמב"ם דריש גולל ודופק מאו בקבר . וכן להר"ב שהעתיקה ללא לורך . ועוד לדידיה שמפרש כפיר"ת . ליכא למשמע מיהו כלל : ואינן מטמאין במשא . כתב הר"ב דרשינן וכל אשר יגע וכו' משום מנע הוא מטמא וליטו מטמא משום משא . וקפיה לי דר"כ משום אהל נמי לא . והראב"ד כתב בפ"ב מה"ט"ו . מגע גולל ודופק . מאשר יגע . אהל . מעל פני השדה [דמשמע] מאויר . אבל משא אין בהם ע"כ . וכאז מלאחי בחוס' דהעור והרעוב דף קכו . שכתבו דמשום דהוא קרא דכל אשר יגע על פני השדה מוקמינן בכויר בזהל [כמ"ס בר"פ דלקמן] הלך מטמא בזהל . ובמגע נמי מטמא משום דלפקיה בל' גביעה . במשא לא מנינו שיטמא . ע"כ : רבי אליעזר אומר מטמאין במשא . איכא לפרושי דר"א הלכתא גמירי לה כר' ישמעאל . ואיכא בינייהו דלר"י לא גמר למשא . ור"א גמר אף למשא . ועיין מ"ש במ"ב פ"ב דסוטה [ר"ה ה"י גונ] ואל"י ר"א דריש ליה מקרא . ויל' דלא ס"ל לחלק בין טומאה לטומאה : אם יש תחתיהו עפר קברות . פי' הר"ב דמטמא במשא . משום תפוסה של מת . עיין במ"ב פט"ז : ד' בזית מן המת . פי' הר"ב שכן הוא תחלת יצירתו כו' . שאע"פ שהשיעורין כוון הל"מ הן [כמ"ס בריש עירובין] אמרו חכמים

ואינן מטמאין במשא . ר' אליעזר אומר מטמאין במשא . ר' יהושע אומר אם יש תחתיהו עפר קברות . מטמאין במשא . ואם לאו אינן מטמאין במשא . איזהו הדופק . את שהגולל נשען עליו . אבל דופק דופקין . מהור : ד' אלו שאם חסרו מהורין . כזית מן המת . וכזית נצל . ומלוא

שענו אבן מתגלגלת . הרמב"ם ז"ל : אבל דופק דופקים מהור . כשאין נשען עליו בגולל דאי נשען עליו מרבה לי' צבריתא הר"ם ז"ל . והגיהו הכי

מלאכת שלמה

אם יש תחתיהו . כן ז"ל : איזהו הדופק שהגולל נשען עליו . לדדי הקבר יקראו דופקים ליהוים דוחקים את המת לשון דופקים יום אחד הגולל מלשון אבן

תום' אנשי שם ד' ח"ס ר"ה ר"א פי' איכא לפרושי כו' . וק"ל הא כבר פי' בחוספתא כתיב הר"ש במחיל פליגי ר"א ורנן ואטו בני יו' להתייש שהם טעמים ולא התייה כלל (שה"ש) :

משנה אחרונה

בבב"ב הרשב"ה ס'י' הכ"ז ע"כ נראה שכוונתו היה דלמא הכא דמטמאין בזהל היינו לתמותה וקדשים ולא לעומתה הכניס אכל טומאה שאין הכניס מנא עליו אף הכניס מזהרין אף וכו' התוספות צדככות דף י"ב וז"ל א"כ אמאי חסורין ליגע ויראה דכ"ל כהנ"ל דשומאין דוקא במחבר ודמי כטעם נקבר : ואינן מטמאין במשא . למאי דפ"י נשען דגולל ודופק כשפירשו מן הקבר אין להן טומאה . א"כ לא משתמחין בכן משא דמשתמחין הו פי' . אלא משא דהכא היינו היסק ובכמה תקומות קרי ליהאם משא

יבין תפארת ישראל בועז

צדור מהרמב"ם (פ"ו מטו"מ ה"ד) . וא"כ לכאורה הכא לא מיירי כהיה בגולל של אבן או של שחר דבר שאין מקבל טומאה כלל . דהך כשפירשו מעל גבי המת סהורים (ברמב"ם ס"ה) וחי בשתהייל עליהן בעורן על המת חיפוק ליה משום מחיל על חלול הקבר בשעה שהמת בחיבו . ואי בשתהייל על חלק הגולל מה שמתפשט ממנו חוץ להקבר . הכי חלק הוא א"מ"ט משום גולל (כפ"ו מ"ה) . והו הכי מוכח מהרמב"ם (פ"ב מטו"מ ס"א) דגם בכלי אבנים שיד גולל ודופק . וכן מוכח נמי מלקמן (פ"ו מ"ט) . אלא ז"ל דמייירי שהתהייל האדם על הגולל במה שיש ממנו גנד כותלי הקבר . וכך כ' הו"ס סוכה (כנ"א ד"ה ולא) וכך כתב רכ"מ (פ"ו מטו"מ ה"ו) וז"ל דמייירי שהמת קבור בקרקע ממש בני ארון . דלכ"כ תיפוק ליה דמחיל על הדופק שחרון שחתה הגולל . וא"ת עכ"פ לרש"י ורמב"ם דס"ל דגם כשפירש הגולל מהקבר . מטמא . ק' מהוספתא (פ"ג דאהלות) דאמרין ב' אבנים ששען גולל לקבר . המחיל על כל א' סמא . נישל א' מהן שהיה רחב ד"ט כדי הולאת המת . המחיל על שניה סהור . וכן אמת דעל כרחק לריך לאוקמא שהתהייל על השני במקום שהיה על כותלי הקבר . מחילו נישל לגמרי מהקבר גולל שהוא מדבר המק"ט . שגם לאחר שפירש מטמא משום גולל . ג"ל דהתם מדק"ב אבנים . והכי אבן מל"ע אמק"ט . רק מזהן גולל . ולהכי רק בעורן מונחים על הקבר . או הנחתן סס מרפסן למתא משום גולל . אבל כשניטל א' מהן . פרח ממנו טומאה . מדהוא רק חיי גולל . ולפיכך גם השני ששאר על הקבר . פרח ממנו טומאה הרשונה . להכי משום הנחתו דהשתא אמק"ט מדיש להקבר פתח כדי הולאת המת . להכי כפירש מעל הקבר דמי ואמק"ט . וכך ז"ל גם לגירס' הר"ם הכא בחוספתא שהביא דגירס . שניה סהורין . אמנם להר"א ור"א הכא . וכ"כ לחוס' (סוכה דנ"א וס בשאר דוכה) . גולל אמ"ט רק בעור המת תחתיו . רק דלהר"א מייירי הכא שיש להקבר פתח מן הצד . דלא אמ"ט משום מחיל על הקבר ונתום' מיירי הכא שמתהייל על הגולל של כנגד חלול הקבר רק על מה שיש ממנו גנד כותלי הקבר וכמ"ס . ולר"א גולל דמטמא . בזהל . בזמנת כבדי נקטיה . ורק במגע מטמא גם לאחר שהוסר מהקבר : (י"ב) וא"ת פליגי ח"ק . וז"ל לשי מ"ש הרמב"ם דטומאת רבך הוא מד"מ לפ"י ח"ק ס"ל דכיון דלא ודאי הסיט הרקב שחתתו להכי כו"ל ספיקא דרבנן . ור' יהושע ס"ל מדכו"ל ספק הרגיל תלין במנוי בין להקל בין להחמיר (כ"ו"ד ז"כ

בעורן על הקבר וכ"כ הר"ם בימלתו דכ' יהושע אם יש תחתיהו עפר קברות מטמא במשא היינו בסיסן . ומ"מ הא דר"א יהושע עפר קברות מטמא במשא ז"ש דהא קבר עלמו אין בו טומאה משא אלא טעם ואהל כמ"ס הרמב"ם ס"ב מה"ט"ו ולא חילק בין שיעור תפוסה או שחר הקבר . ובקבר עלמו נמי לא תפירש מיל' דאין בו משא דהא גולל ודופק מתכתיבין משא מדלא תפיקו ביה משא והא במת גופיה נמי לא תפיקו משא אלא דילפינן מקי' מנגלה או משום דאהלו עמא כ"ס מטמאין . וא"כ גם נקבר גולל נמי איכא התי קי' וכת"י כזה בספ"ק : ד' אלו שאם חסרו . פי' דגבי חסורין התי שיעור חסור לר' יוחנן מן הסורה ולר"ל מדכנן פסקי בהלא דיומא דף ע"ד . ז"ל דהלכות טומאה

